

Hugo Ball

Flametti aneb
o dandysmu
chudých

The translation of this work was supported by a grant from the Goethe-Institut which is funded by the German Ministry of Foreign Affairs.

© Rubato, 2016

Translation © Věra Koubová, 2016

ISBN 978-80-87705-49-0

věnováno Emmy Henningsové

Flametti si natáhl kalhoty, navlékl kšandy a několikrát zatřepal nohama, aby šev na nohavicích, poněkud příliš přiléhavý, dostal do nejpatříčnější polohy. Zapálil si cigaretu, vyhrnul rukávy a vyšel z ložnice do plynového úsvitu vytápěné světnice.

„Kávu!“ poručil ospalým, chrapotem zdrsnělým hlasem.

Přejel si po chlupatých pažích a zívł. Postavil se před skříň se zrcadlem, učísl si pěšinku. Překartáčoval si nohavice a vysoké botky, usedl pak na plyšovou pohovku vínové barvy a váhavě vytáhl zásuvku jídelního stolu, který stál před pohovkou.

Byly tam uloženy jeho účetní knihy, jeho několik pokladen, sešity se stvrzenkami a plamenně rudé dopisní obálky nadepsané Flamettiho varietní soubor.

Setavoval gáže – bylo patnáctého – a zjistil, že má zaplatit:

triu jódlářů (otec, matka a dcera),	
po odečtu a conto	Fr. 27,50
hadímu muži, po odečtu a conto	Fr. 2,27
dámskému imitátorovi (bez a conto)	Fr. 60,—
subretě a klavíristovi (dohromady, žili spolu),	
po odečtu a conto	Fr. 15,—
celkem	Fr. 104,77

Naproti tomu se v pokladně nacházelo:

pro trio (tady byla nezbytně nutná přesnost,	
ti lidé byli neklidní, vzpurní a anarchisti)	Fr. 27,50
pro hadího muže (tomu dal gáži pod rukou)	Fr. 0,—
pro dámského imitátora (když šly obchody	
špatně, dával pro něj Flametti každý večer	
stranou jen polovinu gáže)	Fr. 30,—
pro dvojici klavírista–subreta (snaživí, klidní	
lidé, kterým šlo o solidnost)	Fr. 15,—
Flametti sečetl	Fr. 72,50

Výslednou položku odečetl od 104,77 Fr. Zbývalo 32,27 Fr., které bude muset doplnit z hlavní podnikové pokladny.

Otevřel i tuto pokladnu a našel v ní v hotovosti 41,81 Fr.

„Celé jmění devět franků čtyřiapadesát!“ Uzamkl obě pokladny, zasunul zásuvku, zamkl i ji a klíče strčil do kapsy.

Levé obočí mu vylétlo vzhůru, na okamžik. Mocně potáhl z cigarety a vyfoukl kouř z plic. „Mizerné časy!“ zabručel. „Ale to se poddá. Jen chladnou krev!“

Otevřela se malá přepážka, která spojovala obývací s kuchyní, a v otvoru se zjevil protáhlý mrzutý obličej. Velká kostnatá ruka pošoupla otvorem táč s kávou, mlékem a cukrem. Pak se rozevřely i dveře a v nich se zjevila postarší žena, slyšitelně odfukovala, nenaladěná, rozmrzelá, ušmudlaná, v rozšmajdaných šedých pantoflích, ve špinavém županu neurčité barvy a s vlasy vyčesanými nahoru, které vypadaly jako vlaštovčí hnízdo: Tereza, hospodyně.

Dovlekla se ke stolu, stáhla z něho ubrus a s mručením ho složila. Pomalu a netečně došmajdala k okénku, vzala táč a položila ho na stůl.

Aniž pronesla slovo, odbručela opět ven, dveře za ní zůstaly pootevřené a přepážka se zvenčí zasunula.

Flametti si nalil kávu. Z věšáku vzal klobouk, oblékl kazajku, která visela přes opěradlo židle, z kouta vytáhl udici, ze skříňky několik plechovek rozdílné velikosti a byl připraven.

Ne, ještě prsteny! Z nateklých prstů vykroutil prsteny, ten s lebkou a snubní prstýnek, uložil je do tajného fochu ve skříni, skříň zamkl, klíč si vzal a šel. Hodiny na poště právě odbíjely půl šesté.

Měl pronajatý kousek řeky, uprostřed města, blízko masných krámů. Tam se vydal.

Popiskoval si nakvašeně jakýsi nápěv, hlavu energicky skláněl k dlažbě, až pak zahnul z úzké zakouřeného uličky ven.

Vedle v bufetu se zametalo, zívalo a drhlo. Na druhé straně ulice, poblíž záchodku páchnoucího mocně čpavkem, postával na nábreží značně znužený strážník a naklání se přes zábradlí nad vodu nadechoval se ranního vzduchu.

„Salut!“ pozdravil Flametti, vykračuje si čile těsně kolem něho s dobrým svědomím občana, který si svůj rybářský lístek nese spořádaně v kapse a vrchnost, obzvláště její nižší šarže, nemusí obcházet. „Salut!“ zvolal a stříhl rukou od krempy klobouku rovnou do vzduchu.

Strážník zabručel v odpověď cosi, co mělo znamenat asi tak „Dobrý den“. Ten pozdrav nebyl však zrovna přívětivý. Ale ani ne nepřívětivý. Spíš: ospale ovládnutý. Nedá se popřít, že by v něm dokonce nespočívaly sympatie, avšak v dobře odměřené směsici s jistou nedůvěrou, která je na číhané. Ulička, ze které Flametti přicházel, se u místní strážnice netěšila zrovna nejlepší pověsti.

Avšak ráno bylo příliš slibné, než aby si nechal Flametti pokazit náladu. Vydal se kolem masných krámů, po schodech z nábreží, jist si dobrou kořistí, dolů na náplavku.

Zkontroloval udici, nasadil vnadidlo, vyhrnul límec od kabátu – ráno bylo svěží – a plivl si do dlaní.

Hned prvním úlovkem byl obrovský okoun. Ryba se třpytila a leskla, pleskala se a mrskala.

Obloha byla šedivá. Šedomodrá mlha nadouvala věže ve vodě, zelenobíle natřené šestipatrové domy nábřeží, překotně zurčící řeku a keře městského parku visící z druhého břehu vysoko nad domy.

Flametti povolil udici, nechal vklouznout rybu do sítě, upravil návnadu a udici nahodil podruhé.

Ohlédl se po strážníkovi. Ten zmizel.

„Zbytečný živel!“ zabručel, škuibl návnadou, aby vzbudil u ryb pozornost, uvolnil si pravou ruku a vydatně se vysmrkal do hrubého kapesníku s rudým potiskem. „Havěť! Není větších lenochů!“

Ze silnice se ozvalo výhrůžné hrčení a chrčení, jež se s rachotem a skřípotem blížilo: nejranější automobil Prádelen a.s. Vozidlo odfukovalo, vybuchovalo, valilo se kolem. Chvělo se celé nábřeží. Udicí to šklublo: zabralo další zvíře. Tentokrát cejn.

„Fajn,“ zamrkal Flametti, „jen tak klidně dál!“

Kolem procházeli dělníci z továren. Pochodovali na nádraží.

„Hó,“ volali dolů, „berou, berou?“

„Salut!“ otočil se Flametti. Ve spěchu rozhazovali rukama a pak se vytratili.

Voda protékala kolem šedozelená a neprůhledná. Velmi nízko prolétali raci, přes mosty jen tak přefrnkli. Na domov-

ní frontě nábřeží se otevřelo okno, z něhož obhlížela počasi mladá žena.

„Salut!“ zavolal k ní přes řeku Flametti.

Zasmála se a okno zavřela.

Zakřičelo dítě a odbily věžní hodiny. Rozezněly se zvony katolického kostela. Také v masných krámech nastával ruch. Po Zelinářském mostu přivázeli obchodníci ovoce a brambory.

Třetím úlovkem byl ubožácký úhoř. Udice ho vyzvedla až ode dna. Byl černý jak bahno a fošny, mezi nimiž přebýval, a nesl zřetelné stopy krysích kousanců.

Flametti ho dobil na kvádrech náplavky.

Školní děti a slečinka na cestě domů ze svého deprimujícího povolání, které se nahoře shlukly u zábradlí, vyrazily zděšený výkřik. Slečinka se usmála.

„Servus, Margot!“ křikl k ní Flametti ze dřepu, horlivě zaneprázdněný svým náčiním.

Zasmála se a z rozpaků si před špatný chrup přidržela ruku posetou prsteny. Děti se na ni zvědavě dívaly a prohlížely si její pestré vyšňoření.

Naklonila se přes zábradlí, zahoupala kabelkou, ruku stá-le před ústy, a zvolala, ukazujíc na úhoře v prudkých křečích:

„Ještě jednoho takového, pro mě!“

„Co zaplatíš?“ utíral si Flametti ruce k dalšímu rybaření.

„Platit?“ zvolala a rozhlédla se přitom podnikavě na vše strany, „nejdřív sem s ním!“; městský sluha v modrém plá-

těném plášti, který se mezitím se svým vozíkem vynořil na rohu masných krámů, to vzal na vědomí jako nejlepší vtíp dosavadního rána a nad výrokem se významuplně uchechtl.

Flametti měl štěstí. Když odbila osmá, sebral plechovky, udice a síť a vydal se domů.

Tak na deset kilo odhadoval výtěžek svého lovu. To věru stálo za to.

Postavil rybářské náčiní zpátky na místo, zašel do kuchyně a ze sítě vybral hospodyni k obědu cejny. Břemeno si pak opět ruče nadhodil a těžkým krokem odkráčel.

Rovnou cestou se vydal do hotelu Beau Rivage, kde ho znali, dožadoval se šéfkuchaře a ryby mu nabídl.

„Jen se koukni,“ řekl, „už takového úhoře viděl?“ Popadl slizkého úhoře, který si zalezl až dospod sítě, a zvíře, jež se prudce vzpíralo a kroutilo, nechal ze sevřené pěsti opět vklouznout do sítě.

„Jen se koukni na toho okouna!“ řekl a zažongloval nejtučnějším okounem na ploché dlani. Pak si otřel prsty kapsníkem.

Dohodli se. Šéfkuchař vystavil stvrzenku a Flametti převzal od pokladní třicet franků. Prázdnou síť stočil, co nejuctivěji poděkoval a vydal se na cestu domů.

Počasí se vybralo. Podzimně žluté stromy jezerní promenády se ostře a výrazně odrážely od jasně modrého nebe. Racci pomalu a mocnými záběry plachtily podél řeky mácha-

jíce ztěžka křídly, s vřeštěním se shlukli do zmateného hejna a krásným obloukem, jeden následuje za druhým, kroužili před chodcem, který jim házel drobký. Dlouhými zobáky je obratně za letu chytali.

Flametti měl znamenitou náladu. Zabočil do jedné z malých pobřežních trafik s doutníky a zakoupil si čerstvou krabičku zelených philosek.

S gestem džentlmena hodil na pult pětifrankovku. Drobné zastrčil do kapsy u kalhot, aniž je příliš přepočítával, zacinkal jimi, vymrštil ruku ke klobouku, řekl „Salut!“ a odpochoďoval.

„Salut, Fritz!“ křikl s rukou u krempey na známého, který přicházel z postranní uličky.

„Co stojí ryzce?“ zeptal se, když procházel kolem zelináře v podloubí.

A zastavil se před oknem bazaru, znaleckým pohledem přeměřuje vystavené orientální zboží, zašel dovnitř a pořídil si světlemodrý čibuk na zlaté šňůře, který mu scházel ke kostýmu sultána pro číslo *V harému*.

Se svou koupí byl nadmíru spokojen, vykračoval si po nábřeží a potkal Engela, krále eskapistů, Engela, svůj výtvar, který byl ještě před nedávnem montérem a pak přešel do varieté.

„Salut Max!“ zdravil Engel familiárně, i když s respektem. „Taky už na nohou?“

Max se zastavil, poněkud znechucen, že svůj oblíbený

pozdrav slyší z cizích úst. Dost nedbale a jakoby mimoděk řekl „Salut!“, vyndal ze rtů cigaretu a přimhouřil právě oko.

„To ti byla dneska v noci švanda!“ spustil Engel, „měls být při tom! Byl u toho Pips a Margot a dlouhá Mary a celá společnost z Chaux-de-Fonds. Dole u máti Dudlingerový. Pěti laškám šampáňa jsme zlomili krky. A ten randál! Jó, že v tom ale byly prachy!“

S nedbalostí sportsmana držel před sebou nataženou paži a popel z cigarety odklepával do strouhy.

Max dával najevo značný nezájem. Dobrodružství vy-záblého krále eskapistů, který příliš rád přicházel k věcem zdarma, mu neimponovala.

„Pojď!“ řekl bez přechodu a popadl milého krále eska-pistů za loket, „dejme si jedno u Vola!“

A vydali se po Zelinářském mostě naproti k Červenému volu.

„Ty, Maxi,“ vymáčkl ze sebe Engel a pokoušel se udržet krok s Flamettim, který vykročil rázně, „řekni mi upřímně: Slíbilš Margot úhoře? Ona to totiž tvrdí.“

Flametti se zastavil. „Ohó, já a úhoře, Margot! Úhoře mám tak akorát na rozdávání! Vypadám snad na to?!“

„No jasně!“ uklidňoval ho Engel. „Víš, Margot je potřeš-těná ženská. Dyť jsem to hned říkal.“

Hospodský od Vola nebyl doma. Vlastně tam zašli kvůli obchodu. Jak se slušelo, vyklopili do sebe pár püllitrů Mni-

chovského, Flametti zaplatil, Engel sundal z věšáku klobouky. Pak se šli najíst.

Když oba muži zahýbali do uličky, byla máti Dudlingerová, dáma, u které si dal pan Engel tak veselé a vznešené dostaveníčko se společností ze Chaux-de-Fonds, majitelka domu, v němž bydlel i Flametti, byla tedy ona dáma dle svého zvyku vyložená v okně.

Slunila si poprsí a s blahovolným pokynutím hlavy se na ně usmívala na uvítanou.

Tohle poprsí! Zabíralo celou šířku okna a do pozadí přitom zatlačovalo vpravdě nepůvabné, téměř by se dalo říct nemotorné tělo, jež samo toužilo ven z šedivého podsvětlního baráku do světla a do slunce.

Tyhle prsy! Nadouvaly se, přetékaly, a jen s námahou jim usmolený okraj černé posešované haleny z česané příze bránil, aby se z parapetu nepřekotily dolů na hrbolatou dlažbu. Sluneční paprsky ze štítu protějšního bufetu šly haleně na ruku. Strmě – bylo poledne – se opíraly do řečené tělesné přebujelosti.

Máti Dudlingerová zjevně nepostřehla nic z antagonismu svých mas v boji o světlo. Mírně a přívětivě spočívala její duše takříkajíc uprostřed mezi poprsím a tělem a hýčkána sametově rozloženým sádlem dobrotivě vyhlížela z mazaných oček.

Flametti pozdravil zakláněje hlavu hluboko vzad. Ulička byla úzká. A rovněž pan Engel pozdravil v záklo-

nu, stejně jako Flametti zvolal „Salut!“ a sáhl ke krempe.

Máti Dudlingerová vystrčila hlavu z okna, spolkla zbytek jídla, který se ještě od oběda nečekaně objevil někde mezi slinnými žlázami, a plna sympatií sledovala vstup těch statných mužů do svého pohostinného domu. Ke svému podivu si přitom dnes poprvé všimla, že pod okenní římsou vlaje celé množství nanejvýš roztomilých praporků špíny, které se utvořily z dlouhých dešťových kapek dopadlých na římsu a povívaly teď po domovní fasádě.

Muži zatím vystupovali po strmém schodišti a Engela, vlekoucího se pořád za Flamettim, se schod za schodem zmocňovaly čím dál dětinštější pocity k právě opuštěným masám jeho mateřské protektorky, jež se s vytrčenou panímandou stále ještě podívala dešťovým vlaječkám na fasádě.

Bylo to mimořádné! Podstavbu celého toho povážlivého břemene nazývaného máti Dudlingerová tvořil směšně malý arkýř. Podstavbu hojnosti, o níž si z ulice člověk ani nemohl udělat správnou představu.

Doslova zázrak, že se ten arkýř v příštím okamžiku nezřítíl s rachotem a včetně milé máti Dudlingerové do mysteriálních hlubin. Ano, s podivem, posuzovalo-li se to za dne, že se v tom arkýři dokonce dalo sedět ve třech! A Engel v něm s máti Dudlingerovou a s Mary už ve třech seděl. Mluvílo se o válce, o koncertu, o špatných časech; v pokoji vedle práska-

ly špunty od šampaňského a Mary zívala, protože její kavalír ze Chaux-de-Fonds učinil náražku na její zdraví. Ovšemže se nato stáhla do kouta a hrála uraženou. A máti Dudlingerová vrátila do správné polohy listy umělé révy a Mary domlouvala. Ale nic to nepomáhalo. Mary byla uražena.

Když teď nahoře vešli Flametti s Engelem do světnice, stála už polévka na stole. Kolem stolu seděli: pán a paní Häsliovi spolu s dcerou, tercet jódlářů; pan Arista, imitátor dam; slečna Laura, subreta, a pan Meyer, klavírista; Bobby, hadí muž, a elévka Róza. Vesměs zaneprázdnění nabíráním polévky a polykáním.

Pan Häsli měl pod krkem uvázaný ubrousek, aby si neposkvrnil svou lepší košili. Bobby srkal. Mamá Jenny, Flamettiho žena, seděla malebně na okraji pohovky u dveří do ložnice, růžová jako Venuše, v županu lososové barvy, který si pečlivě přidržovala sepjatý pravou rukou nad boky. Rozpuštěné vlasy odbarvené kysličníkem si jen tak letmo shrnula dozadu. Z polévkové mísy se kouřilo. A klavírista využil vhodného okamžiku, aby si polévky nabral potřetí.

„Dobré chuti!“ řekl zeširoka Flametti.

„Dobrého poledne!“ odvětili všichni členové souboru.

Flametti si pověsil klobouk ke dveřím a vydal se kolem stolu na své místo na pohovce, jež pro něho nechali volné.

Slečna Róza ihned vstala a popadla polévkovou mísu, aby ji doplnila. Slečna Tereza, hospodyně, vešla, aby se porozhlédla, co kdo potřebuje. Z otevřeného přístěnku z prken

pozdravilo všechny z vedlejší místnosti cukrování hihňavých hrdliček, které Flametti choval pro svá kouzelnická čísla.

„Posaď se, Engele!“ zvolal Flametti srdečně na váhajícího krále eskapistů, který k souboru nepatřil, avšak dle potřeby v něm hostoval a dal se výtečně použít pro tisícero důležitých jevištních účelů.

„Merci, Maxi! V pořádku! Však já už si místo najdu!“ Převzal od Rózy židli, kterou mu přinesla z přístěnku a posadil se k hadímu muži. Oba se tak museli směstnat u krátké strany stolu; avšak srovnali se, vždyť byli přátelé.

Hůř se řešila otázka místa u podélné strany stolu, kde seděl imitátor dam, terceto jódlářů a subreta.

Slečna Laura a pan Arista byli snášeni. Přizpůsobili se. Naprosto nesnášeni však a kousaví, jak vůči sobě, tak i k ostatním, byli jódláři, obzvláště matka. Paní Lotte Häsliová prskala žluč a jed, jen se jí člověk dotkl.

Ti tři seděli nalepeni těsně na sebe. Mohli se stěží natáhnout, aby si na vidličku napíchli rybu. Stěží vystrčit loket, aby dosáhli na mísu.

Paní Häsliová uprostřed mezi panem Häslem a dcerou vrhala zuřivé pohledy plné opovržení a posměchu na manžela, který tu seděl jako beránek a s povytaženým obočím se cpal, místo aby se ohradil. Cenila zuby a jistě tak pětkrát za sebou mu ve zlovlném pravidelném rytmu dupla na nohu.

Dcera, vyprovokovaná tou abnormální nesnášlivostí, šťouchla matku levým loktem do pravého boku,

na oko, aby ji upozornila na blamáž, vpravdě však s tak rozhořčeným důrazem, až si každý nezaopatřený pozorovatel musel všimnout, že jenom využívá příležitosti uštědřit jí štulec.

Klavírista naproti králi eskapistů se uculoval do talíře a velmi pobaveně odpovídal na významuplné náznaky hlavou od hadího muže, který zas nožem a vidličkou čtvrtl rybu, až jí kosti odskakovaly.

Paní Häsliová zpozorněla a zrudla vzteky. Leč opanovala se, zlost potlačila a s neuvěřitelně slazenou, ač přec jen poněkud násilně bujarou důvěrností zvolala:

„Nuže, pane řiditeli, jak si stojíme, jak jdou obchody? Peníze bychom rádi viděli. Dostaneme pak taky gáží?“

Pan Häsli byl konsternován. Právě chtěl k ústům donést na vidličce novou nálož ryby a na břitu nože měl už připraven bramborový salát, aby ho za stejným účelem přesunul na vidličku. A tu si musel vyslechnout tak neuvěřitelně netaktní slova, právě teď u stolu, kde se jedlo, kam Flametti zrovna dorazil a sotva se posadil.

Již zvednutá vidlička klesla zpět na talíř. Páně Häsliho hladká tvář nabyla zbarvení sýra. Oči, dosud smířlivě a nevzrušeně zaměřené podél ostrého nosu na nůž, se vpravo hled' vymrštily se slyšitelným cuknutím na podlou manželskou polovičku, a nechybělo málo, aby vyskočil a jednu jí vlepil.

Avšak to by se skácely židle, když seděli tak zaklínění.

To by se nutně strhl i ubrus. I ovládl se a třesa se rozhořčením, ustrnul v hrozivé póze a zůstal sedět.

To byl tedy opravdu vrchol! Pan Häsli znal Flamettiho léta. Věděl, že Flametti gáži nezůstane dlužen nikdy. Věděl, že potíže, v nichž se nachází, jsou jen dočasné a nic neznamenají. Věděl rovněž, že to množství rybích jídel, která Flametti servíruje, jen prozrazuje jeho dobrou vůli přestát tíseň za každou cenu. Aby tu člověku nedošla trpělivost, když tahle zarputilá ženská při té své vypjaté prchlivosti nepoužívá rozum! Člověk má přeci vychování! Není přeci ničema! Přeci už k sakru viděli kus světa!

Panu Häslimu se to řekne! Je to lenoch, budižkničemu, vždycky si jen cpal nácka a všechno aby oddřela žena. Stevardem byl u severoněmeckého Lloyda. Jódloval pravda do nejruznějších fonografů v Berlíně a v Paříži. Jednou jel také druhou třídou, z Postupimi do Vídně, kvůli nějakému fonogramu. Ale co! To bylo před lety, kdy měl ještě hlas. To už je minulost. Teď aby ho ona, Lotte Häsliová, na vlastním hřbetu vlekla. A on ji zapřahá jak tažného vola. Furt jen zpívat a zpívat. Při dvaceti stupních mrazu v nevytopených, zavšivených hotýlcích. Ve dne v noci. V Bernu: za jedinou neděli třicet čísel, od tří odpoledne až do jedenácti v noci. Ano, to všechno prodělala. A má toho dost. Ona zná tyhle pány řiditele. A basta. Už o tom nechce slyšet. Už jen když se jí některý z nich přiblíží – stačí, aby to byl mužský –, už to ji uvede do ráže. Ruce pryč! Kdyby se při takovém otáčení

neměli ještě ani pořádně najíst, ano, kdyby je ještě měli pérovat – pořád jen zpívat a zpívat a pak třeba i rány –, to raději provaz na krk!

Paní Häsliová nepolevovala v jídle. Pilně se činila vidličkou a nožem. Do čela jí zlehka padaly dvě černé lokýnky, zdobně a slušivě, černé beraní rohy. Tohle čílko, umíněné a pevné, poznamenané krátkou, špatně zahojenou jizvou, nebylo zrovna ošklivé.

„Uhni trochu!“ křikla na dceru, o jejíž nohu se živě a útočně ucházel pod stolem imitátor dam.

Paní Häsliová pozvedla lokty, a opatřila tak hrudnímu koši trochu víc vzduchu.

Dceři Tonce to však připadlo jako přímo osobní urážka a příkoří.

Což ona může za to, že tenhleten obtloustlý imitátor dam je tak dotěrný! Nohu mu nechala, protože se přece musela ujistit, zda je opravdu na lovu. V ten okamžik jí dorazilo k sluchu ono ošklivé „Uhni trochu!“. A vůbec: s imitátorem dam neměla nic, aťsi třeba nosil lakované botky a bezvadně vyžehlený, kaštanově hnědý oblek. Kdo ví, jestli by vůbec dokázal spát s pannou. Byla to známá věc, že dámským imitátorům schází leccos, co by mohlo takovou Tonku Häsliovou lákat.

Odstrčila židli, stoupla si a řekla dosti prostořece: „Můžu se jít taky najíst do kuchyně, když tady není místo!“

Matka si ale zatím pospíšila; cejna, na kterého měla

záhlusk, už nabrala a přesunula k sobě na talíř. Se slyšitelným plesknutím dosedla zpátky na židli a pravila podivně:

„Co do tebe vjelo? Co máš? Což se nemůžeš drobet uskrovnit? Když je málo místa? Buď ráda, že dostaneš tak dobré jídlo. Podívej tady na tohohle pstruha“ – a přitom postrkovala rybu na talíři vidličkou sem a tam –, „něco tak fajnového si vůbec nezasloužíš! Měla bys být vděčná, že si s námi přijdeš na své.“

Pan Häsli seděl stále ještě ustrnulý v děsivé póze, figurka z pouťové střelnice pojídající knedlíky. Z matky stočil oči k dceři. Bez velkého úspěchu. Tonka si sice opět sedla, nemohla si ale odpustit, aby matku neupozornila: „Vždyť to vůbec nejsou pstruzi. Vždyť to jsou cejni.“

„Nono,“ chlácholila je Jenny, „ona je ještě mladá. Smiřte se! Zítra bude pečeně na paprice se špagetami a rajčatovou omáčkou. Pošušňání, lidičky!“ A zvedla ke stropu ukazovák a vydala ze sebe několik klokotavých, blažených zvuků.

Flametti si rozepnul u krku košili, aby si ulevil. Stůl doslova držel pažemi, ležel nad talířem, s hlavou těsně nad jeho okrajem, a hltavě srkal polévku.

Plyšová pohovka pod váhou jeho těla poklesla s takovým vrznutím v pérech, že to doznívalo, jako kdyby Flamettimu kručelo v břiše. A když si teď vyhrnul bavlněné rukávy, bylo dobře vidět, jaký je to obr.

Svaly nadloktí se mu strmě dmuly k lopatkám. Talíř, paže

a hlava tvořily jediný svalnatý trojúhelník. Oči se mu od sedění nalévaly krví.

Zcela sám držel z pohovky stůl v šachu. Nemluvil mnoho. Na slova Häsliové ohledně gáže jen krátce zamručel „Jo, jo, hned jak bude po jídle.“ Poněkud ho ovšem štvála dotěrnost té osoby, které nic nebylo po chuti, která měla vždy pohotově jedovatou slinu.

Když pak pan Häsli zaujal onu pózu z pouťové střelnice, nedokázal už Flametti potlačit, jak se vskrytu baví. Ještě hlouběji sklonil hlavu, a aby nevyprskl smíchy, nafoukl tváře.

Měl z toho kapitální švandu, kdykoli na sebe začli tihle manželé štekát. Zlovolná houžev, ta ženština. A malý Häsli poseroutka, že si to tak nechá líbit. Avšak jejich zpěv: klobouk dolů! To se jim muselo nechat. Co se týče preciznosti, barvy tónu a školení: široko daleko nikdo lepší.

Flametti byl s polévkou hotov. Na míse ležela už jen jediná ryba a Engel se zešíroka rozmáchl, aby si ji přisvojil.

Róza si pospíšila mísu doplnit. Jenny, nasycená, zvedla vlasy z šíje a upletla si cop.

„Tak bude to už?“ zvolal Flametti k přepážce, vysrkl horním rtem zešíroka lžící, otočil ji a důkladně olízal ještě i druhou stranu.

Bobby rozlomil kousek chleba a nacpal si ho do úst. Häsliové vstali, na rozloučenou řekli „děkujeme“, avšak neodcházel, protože ještě měli dostat gáži.

Ted' vstali i klavírista se subretou. Dámský imitátor zůstal ještě ze zdvořilosti sedět.

„Dobrá, dobrá!“ zvolal Flametti. Ale pro něho věc teprve začínala. A také pan Engel se ukázal loyální, dodal si odvahy a oba se do nebohých rybek zapichovali jak o závod.

Engelovi přitom hrozilo, že se mu svezou kalhoty. Avšak pevně je uchopil levoruč a na Flamettiho křikl:

„Maxi, vzpomínáš: U bařtipána?“

Tam se muselo před časem odehrát nehorázné obžerství. Protože oba se na sebe rozesmáli, s oboustranným porozuměním, a zdvojnásobili své úsilí.

Flamettiho varietní soubor měl pověst a byl oblíbený. „S nejlepším renomé“ stálo na plakátech. A svým „nejlepším renomé“, o kterém jen závistivci tvrdili, že pochází z Flamettiho chvastounství, se soubor odlišoval od konkurence.

Ferrerův Dámský soubor písní a frašek byl „ceněný“, „skvělý“, „světově známý“. Avšak oblíbený? Nikoli. S nejlepším renomé? Nikoli. Byl „nóbl“, v důsledku jednotné elegance a rezervovanosti dam.

Ani Pfäfferovi Vrabčáci na Flamettiho neměli. Kdeže by se těšili oné tajuplné přitažlivosti, již se vyznačoval Flamettiho ansámbl, natož jeho jistému svérázu a popularitě.

Pfäfferovi Vrabčáci, měla-li by se jejich hodnota shrnout do jednoho pojmu, byli „osvědčení“, „solidní“, „plnohodnotní“, „uznávání“. Jejich force: „decentní rodinný

program“, šaty s dekoltem a brožemi, které, jak se Flametti posmíval, sedí na pupku.

Ne! Ani oni nedokázali šířit tu srdečnost a nadšení, jež by jim vynesly nejedno pozvání k pivu, vínu či sektu a měly za důsledek výlety vozem, dobrodružství a osudové zvraty.

V čem spočívala tajuplná přitažlivost Flamettiových?

Nad tím si leckdo lámal hlavu.

Flametti ani neplatil nejlepší gáže, a v důsledku toho neměl také nejlepší síly jako Ferrero. Neměl ani nejlepší šlágry jako opět Ferrero, který byl Žid, rafinovaný, šikovný, zdatný, a který v důsledku své „noblesy“ měl nejlepší známosti. Ani nevěnoval Flametti svým číslům tolik péle, péče a zájmu jako třeba písňový soubor Pfäfferových Vrabčáků. A také neměl jejich barevné, nádherné a drahé kostýmy námořníků, komíníků a handlířů myšími pastmi, kteréžto byly tovární výroby a tématem rozhovorů široko daleko.

V čem tedy spočívala Flamettiho převaha?

On byl zkrátka persóna, čistě osobně. Artista nejčistší rasy. Měl oko, dokázal si své lidi vybrat. Byl: v jistém smyslu osobnost. Kdepak Ferrero, který svého času obchodoval hadry. Kdepak Pfäffer, který na své ženské volal: „Dámy, jen si udělejte pohodlí!“ a pak s nimi, jen tak v košili, nastudoval *Malého Kohna*.

Píle? Tou pohrdal. Pravý umělec spí ráno do jedenácti. Jestliže pracuješ až do noci, často ta nejtěžší čísla, nemůžeš pak být na nohou za kuropění.

Zkoušky? Jistěže! Avšak s mírou a zacíleně. Nemá smysl brát lidem radost z práce, uštvat je zkoušením k smrti. Záleží na vnuknutí. Ne na drilu. Kdo to nemá ve špičkách prstů, nebude to tam mít ani při dvacáté zkoušce. Přece nejsme na vojně! Umělci nejsou žádné mašiny na študýrování. A když už zkoušky, pak to zas nepřehánět s přesností. Přesnost vzal čert. Musí se to vysypat z rukávu, spontánně.

Flamettiho zkoušky byly nevypočitatelné. Když nějakou stanovil, zcela jistě se nekonala. Když se nějaká konala, zcela jistě nebyla stanovena. Přenechával to celé spíš inspiraci, osobnímu nápadu a náhodě.

Extempóre! Všema deseti! On sám byl od hlavy k patě jedno jediné extempóre. Mnohostranný, nevypočitatelný, i co do repertoáru. Jen žádný pevný program! Nic nudnějšího než to. U Ferrera visel program každý večer přesně v osm u kapelníka na klavíru. U Flamettiho se nic takového nevedlo. Často ještě pět minut před výstupem nevěděl, jestli má dávat *Muže s obří držkou* anebo *Ohňové číslo*. Vřít je třeba, kypět: to byla nejvyšší zásada.

A stejně tak, když angažoval: Flametti měl nejrenomovanější ansámbl. A přece ne ty nejrenomovanější síly.

Naopak: v tom právě vězel jeho génius, že uměl objevovat síly, najít je, ba vydupat si je z ničeho.

Flamettiho personál byl – interesantní. On měl nos pro přirozené nadání. Na agenty, kritiky a pověst nic nedal. Vidět na vlastní oči! Správné jedince potřeboval, osobnosti. Talent

byl až na druhém místě. A třeba byl na talentu kaz, na hlase kaz, na postavě kaz. Jen když ten někdo, kdo za tím stál, měl co říct.

Flametti měl oko pro lomenou linii. Oko pro onen okamžik, ve kterém dejme tomu dozrála kabaretistka pro varieté. Tehdy se do toho opřel. Tehdy si dal námahu. Tehdy vyrazil.

A vždycky: v popředí byl lidský zájem o vlastního člena. Pán či dáma: většinou ho zajímalo, co zažili a co viděli, dobré manýry. Žádné angažmá bez předchozího dlouhodobého pozorování. Člověk musel mít za sebou osud, aby byl pro Flamettiho soubor zajímavý. Osud s sebou nesl mnohostrannost, překvapivost, vlohy, ducha. Jeho členové se museli umět pohybovat. Museli znát svět. Zběhlí museli být. Vznesenost, to nebylo nic pro něj. Za tou toho nevězelo příliš. Deklasování lidí, popálené osobnosti, to jsou rodilí artisté. Člověk musel zažít tíseň, aby se stal artistou.

Mezi padesáti holkami, které na ulici pohupují kabelkou, bylo dvacet subret. Jen bylo důležité je o tom přesvědčit. Mezi padesáti apači, kterých si nikdo nevšimne, dvacet králů eskapistů, kouzelníků, žonglérů. Jen bylo důležité je najít a prosadit. A právě v tom záležel Flamettiho génius, jeho popularita, jeho magie.

V jeho ansámblu se mluvilo jazyky: anglicky, francouzsky, dánsky, dokonce malajsky. Lidé viděli svět. Člověk se poctivě namáhal a znal život.

Vězení, skandál, bordel, zběhnutí, to nebylo na závadu.

Artisté přicházejí z jiného světa. Nejsou to občané. Artisty se stávají útlakem. Kde nejsou defekty, nejsou lidi. Pestrost, kouzlo, exotika: jedině ze zoufalství.

Tomu odpovídal také Flamettiho vztah k jeho artistům. Kamarádství, nikoli závislost. Svoboda, nikoli tlak. Důvěra, žádné smlouvy. Gáže musí být: to je samozřejmé. Ale k čemu je ta nejlepší smlouva, když ředitel nemůže zaplatit?

Tady platila Flamettiho spolehlivost. Byl pak s to svým rybařením udržet celý soubor nad vodou. Jiný ředitel zastavoval výplaty.

K Flamettimu mohl člověk docházet, i když už nestál na jeho prknech. Ke kterému jinému řediteli? Co vlastnil Flametti, patřilo i jeho souboru. Nebylo jeho ctižádostí vydělávat peníze, mít bankovní konto a tak podobně. Jeho ctižádostí bylo mít soubor.

Kostýmy? Ty si dělali sami. Čísla? Ta si vynalézali. On sám, Flametti, což on neudělal z tuleně nymfu, když zaklepala nouze? A z Engela krále eskapistů? Z téhož Engela, který krájíval bůček u obchodního námořnictva? Postavil mu kistnu, ze které se prostřednictvím mechaniky zabudované uvnitř dokázal snadno vyprostit, ať vězelo v bedně hřebů sebevíc. Pouta na ruce mu vypracoval s takovou rafinovaností, že „Henry“ byl během tří minut na svobodě, stačilo, aby trhl svými jemnými klouby.

Ovšemže: právě takových správných kloubů k tomu bylo zapotřebí a trocha mrštnosti. Avšak „Henry“ to dokázal. Ni-

kdo by tomu byl předtím neuvěřil. Slavná osoba se z něho stala, přes noc.

Kterému řediteli se poštěstí, aby spatřil, jak jeho subreta vystupuje coby kamzík a zpívá si k tomu třasák ženců, jen tak ze srandy? Nebo jak klavírista popadne kytáru a jódlař křídlovku?

Flametti taky rozhodně neusiloval o to, aby hráli večer co večer. Zvlášť ne v těch malých putykách, kde musí člověk stát v haptáku už o šesté večer, kde kape ze stropu a klavíry jsou žalostné bedny, ze kterých ne a ne vymámit tón.

A třeba měla Jenny pravdu: že by měli brát i malé kšefty, vždyť je třeba platit gáži. Ale člověk tu přeci není pro úmornou práci! Člověk přeci není na světě, aby se udřel!

Neutahat ho: to byl svému ansámblu dlužný. Za to sám za sebe očekával trochu vstřícnosti: slušnost a dobrou vůli. Chování. Jinak ho to „chytlo“, což znamenalo: rozsekal všechno na třísky, otloukal hlavy o zeď, vytasil se na tu tlupu s nožem.

„Tak, děcka,“ zvolal Flametti, otřel si pusy a odložil ubrousek, „teď je na řadě gáže!“

Vyndal z kapsy u kalhot klíč, otevřel šuplík a s ukazovákem naměřeným na nádobí křikl: „Pryč s tím!“

Róza si pospíšila a nádobí odklidila. Ansámbl našpicoval uši. I Engel teď dojedl. A všichni se přisunuli blíž.

„Monsieur Arista,“ začal Flametti, „šedesát franků. V pořádku? Podepište.“

„V pořádku,“ řekl Arista, „děkuji pěkně.“ Podepsal inkoustovou tužkou, kterou mu Flametti přistrčil, a peníze shrábl.

„Bobby – dva franky sedmadvacet – tady. V pořádku? A conto druhého tolik a tolik, a conto čtvrtého tolik a tolik, a conto pátého, a conto osmého.“ Ukazoval na jednotlivé položky vyčíslené na účtence.

„V pořádku, v pořádku,“ řekl Bobby. „Děkuju!“

„Tady – podepsat!“

Bobby podepsal.

„Pan Meyer – deset franků. A conto čtvrtého – pět franků. A conto osmého – patnáct franků. A conto dvanáctého – pět franků. V pořádku?“

„Ano, v pořádku. Děkuji.“

„Laura – pět franků. A conto, a conto, a conto, a conto.“ Flametti opět ukazoval na jednotlivé položky na účtence.

„Jo, tak nějak,“ zaváhala subreta, poněkud zmatená a zklamaná. Vlastně očekávala deset franků. Mohla se ovšem také mýlit.

„Pořád to samé,“ umravňoval ji Flametti. Nikdy nevěděla, kolik má dostat, a pokaždé šlo o nějakých pět franků, na které zapoměla. Avšak ta záležitost se vysvětlila a také tahle výplata proběhla hladce.

„Podepište,“ řekl Flametti a klavíristovi se subretou přisunul formuláře.

Pan Meyer chtěl vzít těch patnáct franků prozatím k sobě. Ale Laura s tím rozhodně nesouhlasila.

„Ne, to nepřípadá v úvahu!“ prohlásila spíš zamilovaně, „to jsou *moje* peníze! Já jsem je vydělala!“ a pokoušela se svému příteli Meyerovi pětifrankovku vytrhnout. A když se jí to hned nepodařilo, poněkud nazlobeně: „Co tě to napadá? Přeci nevedeme žádné spoluvlastnictví,“ což pan Meyer posměšně připustil.

„Jak jen se k sobě mají!“ cukrovala paní Häsliová. „Jak jen se škádlí! Jen se na ně podívejte!“ Kdykoli se chystala roztržka, vždy byla plna vlídnosti a sympatií.

„A tak si tu svou pětifrankovku seber!“ zamručel klavírista a velmi nevrle peníz subretě šoupl.

„Sbohem!“ řekl hadí muž, zapálil si cigaretu a vytratil se.

„Adjé,“ řekl pan Arista, učinil vskrytu plamenné znamení jódlářské dcerce a vytratil se.

„Hodný člověk,“ poznamenala paní Häsliová k jeho odchodu. „Takový skromný a milý!“

„Tak tedy!“ řekl pan Engel, který tu neměl co očekávat, „ještě se stavím později,“ a rovněž odešel; slečně Róze to připadlo legrační, protože se bleskurychle sehnula pro Hodňásku, jezevčíka, vysoko ho vyzvedla a na podpatku se s ním otočila dokolečka.

„Kdo je na radě teď?“ optal se Flametti podnikavě, avšak s poněkud menší jistotou. „Správně: Häslí.“ A pospíšil si s vyčíslením obnosu. „Sedumadvacet franků padesát.“

„Cožeeeee?“ vykřikla paní Häsliová, jako by ji šidlo píchlo. Předklonila trup daleko nad boky a v té poloze ustrnula.

„Sedumadvacet franků padesát,“ zopakoval Flametti a z překvapení přiložil inkoustovou tužku k desce stolu tupým koncem dolů.

„Sedumadvacet franků padesát? Häšli, jdem!“ chytla manžela za rukáv. „Häšli, jdem! To není nic pro nás.“

Häšli se otočil na podpatku a vytrhl se jí. Byl nepříjemně dotčen.

„Marš, marš, pryč, jdeme!“ naléhala jódlařka a znovu ho prudce popadla za rukáv. Ona nepromijela nic.

„Nono, pomalu!“ zabručel Flametti. A jejich dcera znechuceně protáhla uraženou tvář a nezdržela se slyšitelného dupnutí. „Máti!“

Avšak paní Häsliová se nedala zviklat. „Ne, to není nic pro nás!“ řádila a na protest šermovala zvednutou rukou. „Häsliové nepatří k těm, co se dají utiskovat. To já znám! Dobře vím, kam to spěje. Häšli, jdem!“

„Ale copak?“ vložila se do věci konejšivě a flegmaticky Jenny. Přicházela z ložnice a pokojně si vyčesávala vlasy do drdolu.

„Himlhergotsakra!“ zaklel teď Flametti a vyskočil z pohovky. „Co je? Co se vám nezdá? Co ještě chcete? Otevřte přece zobák, když se vám něco nezdá!“ Naběhly mu hněvem žíly. Vypadal jako roztančený fakír.

Na Häслиho padl strach, setřásl ženu a zakřiknutě procedil: „Maxi, přepočti nám to!“

„Tady není nic k přepočítávání!“ skočila mu stará do řeči. „Netřeba. Jen jak slyším: sedumadvacet franků padesát, už mám dost. To se mi už nemusí přepočítávat vůbec nic!“ a roztřesenými prsty si upravovala halenku.

„A co tedy chcete?“ zakřičel Flametti ještě hlasitěji a ťukal si ukazovákem na čelo. „Padesát franků záloha při nastoupení angažmá – –“

Oba přikývli, paní Häsliová tak překotně, jako by se nemohla dočkat dalšího.

„Třicet a conto na Häслиho do Bernu –“

„Cože? Cože?“ vskočila do toho paní Häsliová. „Třicet a conto do Bernu na tu holotu, na ty kolotočové dámičky, na ty onuce?“ Hlas jí přeskočil.

„Třicet a conto do Bernu,“ potvrdil pan Häсли ve všem poklidu.

„Tonka, jdem!“ vykřikla paní Häsliová a popadla za ruku dceru. „Tonka, jdem! Plivni svému otci do ksichtu! Jen se na něj koukni, jak tu stojí! Jako kdyby neuměl do tří počítat! Třicet a conto do Bernu! a my abychom doma třely bídu s nouzí!“

Teď se ale rozvztekal i pan Häсли. „To mám snad žít ze vzduchu? Což jsem ti z toho neposlal deset franků a nevyplatil kufr?“

„Jaký kufr jsi ty vyplatil? Ten starý šunt! Kufr že vyplatil!

Třicet franků na to potřebuje! Na vodní skluzavce s tou holotou! Točit se kolem číšnic! Pane Häsli sem, pane Häsli tam! Nečuť na mě tak, člověče!“ Stála tu s rozpaženýma rukama a vytrčeným čelem, hotova mu skočit po hrdle.

„Máti!“ pokusila se ji uchlácholit dcera.

„Hloupá ženská!“ ucedil ve všem poklidu a s pohrdáním pan Häsli, pohlédl na starou, jako by zapochyboval o jejím rozumu, a pohled zas stočil jinam.

„Tak co tedy chcete?“ křičel Flametti a křečovitě a horečnatě se přehraboval v papírech ve snaze najít doklady.

„Dál!“ naléhala stará, „jen dál!“

„Sedmého a conto Tonce dvacet.“

„Ano, ano!“ naléhala stará, „jen dál!“ Těch dvacet franků bylo na hedvábnou halenku pro máti.

Teď ovšem užasl pan Häsli. „Dvacet franků? Na co?“ došla mu řeč.

„Nestarej se!“ křičela paní Häsliová. „Radši si nech vypočítat, co ještě přijde dál. Abys viděl, jaký jsi trulant!“

„A to ovšem, jak je libo!“ vzdával se pan Häsli. „To je ovšem všechno na houby! Jeden může dřít, seť mu síly stačí! Když se tady jen tak hází dvacetifrankovkami! Na pět dní člověk odjede, a doma si vyhazují dvacet franků za kino, za čokoládu, za parádu a za šneky!“

„Starej se o sebe!“ křičela paní Häsliová. V koutcích úst se jí dělala pěna. „Člověka by zhuntoval a nedopřál mu ani

těch pár hadříků, co má na těle! Tebe já znám, můj drahý! Já přesně vím, co s námi máš v úmyslu!“

Je ovšem třeba vědět, že s paní Häsliovou nejsou žádné žerty. V Antwerpách a St. Pauli obsluhovala námořníky. K jejímu vybavení patřil gumový pendrek a kasírtašku měla připnutou na koženém pásku železnými řetězy. Dokázala zmlátit chlapy jako hory, když na to přišlo. Varietní povolání jí bylo příliš poklidné. S ní nejsou žádné žerty.

Tak tedy ani pan Häsli už nemukal a dál se probíralo vyúčtování.

„Dvanáctého pak záloha na pokoj a stravu –“ Häsliovi obývali společně jednu místnost v penzionu, který si vybraly samy dámy, platil ho však Flametti, protože měl styky s majitelem.

„No jo, no jo,“ odmávla paní Häsliová, „už toho vím dost. Zbývá sedumadvacet franků padesát. Jo, v pořádku. Ano, v pořádku. Häsli, podepiš! Jde se!“ Přitom před sebou oběma rukama postrkovala dceru jako z nějaké zločinecké špeluňky. „My se zřikáme. Jen si to seber všechno sám. Co se mě týče, já z toho nic nechci. My si na chleba vyděláme.“

A paní Häsliová se i s dcerou vytratila.

Hodnásek štěkal. Jenny tu zrudlá ve tváři zadržovala hněv. Pan Häsli podepsal a Flametti mu přistrčil peníze.

„Tak sbohem, Maxi!“ řekl pan Häsli s úklonou a politováním, „nic ve zlém!“ a podával Flamettimu ruku.

„Salut!“ řekl Flametti úředně a balil si věci.

Odcházeli i pan Meyer se slečnou Laurou. Vlastně chtěli původně poprosit o příplatek. Avšak situace se jim nezdála příznivá.

Hugo Ball

Flametti aneb o dandysmu chudých

Z německého originálu *Flametti oder Vom Dandysmus der Armen*
vydaného nakladatelstvím Aufbau v Berlíně roku 1989

přeložila Věra Koubová

Odpovědný redaktor Petr Janus

Grafická úprava OFICINA

Obálka OFICINA

Sazba JT

Vydalo nakladatelství RUBATO v Praze roku 2016

Vytiskla TISKÁRNA PROTISK, s. r. o., České Budějovice

První vydání

ISBN 978-80-87705-49-0

RUBATO

Sarajevská 8, 120 00 Praha 2

www.rubato.cz

studio@rubato.cz